

DELO OSVOBAJA

Slovenija 71'

produkcija E-Motion Film, Vertigo**režija** Damjan Kozole **scenarij** Damjan Kozole, Zdravko Duša, Zoran Hočevar**fotografija** Aleš Belak **montaža** Jurij Moškon **glasba** Igor Leonardi **igrajo** Peter Musevski (Peter), Nataša Barbara Gračner (Vera), Lara Djurica (Sonja), Marjuta Slamič (Ines), Marjana Breclj (socialna delavka), Manca Dorrer (soseda), Andrej Nahtigal, Primož Petkovšek, Jernej Kuntner, Uroš Fürst

Delo osvobaja je v zadnjih letih Kozoletov najbolj konsistenten film, čeprav v primerjavi s *Porno filmom* (2000) in *Rezervnimi deli* (2003) produkcijsko najšibkejši, kajti nastajal je kot televizijski film in so ga šele kasneje – zaradi zanimanja festivalskih selektorjev in po finančni subvenciji za povečavo – predelali v kinematografsko različico. Konsistenten je v več pogledih: najprej kot scenarij, ki na realističen, prepričljiv, fokusiran način skozi osebno dramo malega človeka pripoveduje zgodbo o aktualni problematiki brezposelnosti. Obema prej omenjenima Kozoletovima filmoma bi lahko očitali diskrepanco med vsebino in formo, ki se je v primeru *Porno filma* manifestirala v lahkotnem, neobvezujočem, celo zabavljaskem pripovednem pristopu (žanr “spodletele” romantične komedije?) do potencialno izjemno družbenokritične tematike, trgovine z ljudmi, medtem ko je ta ista tema v *Rezervnih delih* obravnavana sicer veliko bolj kompleksno, a spet s premaknjenim fokusom, ki se namesto na ilegalne begunce osredotoča na očetovsko-sinovski odnos med dvema tihotapcema in s tem ne samo da zamegljuje idejno intenco filma, temveč jo gledalcu celo poantira bodisi v cinično brezbrzižnost do človeških “rezervnih delov” bodisi v lepodušniško tarnanje nad krutostjo tranzicije in globalizacije. Hočem reči, da družbene kritike ni brez avtorjevega stališča in katarze, in da je pri takih tematikah v fikciji objektivizem (vsi so pač žrtve razmer) redundanten, saj bi bilo potemtakem bolj smelo o tem posneti dokumentarni film. Kozoletov odnos do družbene realnosti je v filmu *Delo osvobaja* neprimerljivo bolj evidenten in konsekventen, a vendar ni nastal zgolj “tezni film”; ravno nasprotno, *Delo osvobaja* je kljub svojemu produkcijskemu, scenariističnemu minimalizmu po mojem mnenju eden najbolj živih, organskih, življenjskih filmov zadnjega desetletja, podobno kot Cvitkovičeva socialna drama *Kruh in mleko* ali Burgerjeva komedija *V leri*. Ni dvoma, da gre pri Kozoletu za izrazito scenariističen tip filma, ki je zrežiran z občutkom, na eleganten,

preprost, nevsiljiv način, z glasbenimi poudarki Igorja Leonardija na pravih mestih in dramaturško dinamiko, ki pušča ogromno manevrskega prostora igralcem, da v briljantno napisanih dialogih, ki so delo Damjana Kozoleta, *script doktorja* Zdravka Duše in pisatelja Zorana Hočevarja, čigar romani z lumpen-proletarskimi junaki so tako ali tako bolj filmični od marsikaterega slovenskega filma, o sebi in svojih medsebojnih razmerjih gledalcu v emocionalno nabitih situacijah povejo posredno in neposredno takorekoč vse. *Delo osvobaja* navdušuje zaradi realistično natančne karakterizacije likov, predvsem glavnega akterja Petra, strojnega tehnika, ki ob vstopanju Slovenije v evropske integracije ni izgubil le službe, ampak, kot ob vse bolj krhajočem se razmerju z ženo spoznava sam, tudi ponos, dostojanstvo in celo moškost. Peter Musevski in Nataša Barbara Gračner sta iz svojih vlog naredila prave miniaturne mojstrovine, z izrazno širino velikih igralcev sta se vživela v povprečen zakonski par in ustvarila človeka iz krvi in mesa s spektrom frustrirajočih, nihajočih čustvenih stanj, ki verodostojno razkrivajo intimno dramo posameznika, soočenega z razpadom družine in lastnim občutkom nemoči kot posledice ekonomskih sprememb v družbi. Ta odnos je tudi tisto, kar gradi napetost v filmu, s čimer se gledalec ne glede na lasten družbeni status lahko identificira, saj je strah ob misli na izgubo socialne in emocionalne varnosti nekaj občečloveškega, univerzalnega, s čimer moramo dandanes v globaliziranem svetu računati prav vsi. Damjan Kozole je v filmu *Delo osvobaja* končno našel tematični primeren izraz, ki kljub temu, da je še vedno kozoletovsko všečen, tragikomičen, zabavno vulgaren in v izpeljavi zgodbe morda nekoliko preveč enostaven, presega raven neobvezujočega televizijskega filma, ker izhaja iz subjektivne stiske človeka, iz njegove psihosocialne realnosti, ker ne objektivizira, opozarja ali zgolj ilustrira nekega problema, ampak je družbenokritičen ravno toliko, kolikor s pripovednimi sredstvi čustveno angažira gledalca. •